

Az osztály önarcképe

Ilyenek vagyunk,
milyenek leszünk?

23/1

EMLÉKEK A KORÁBBI ISKOLAÉVEKBŐL

Egy nápolyi diák a következő módon idézi fel kisiskoláskori élményeit¹:

„Úgy érzem, nem lehet igaz, hogy lassan elvégzem az elemi iskolát, olyan, mint egy álomkép. Mert amikor kezdtem, kicsi voltam, most, amikor végzek, nagy vagyok, és amikor a középiskolából ballagok, még nagyobb leszek.

Elsőben mindig sírtam, mert kicsi voltam, de aztán ötödikben már nem sírtam. Sok barátot szereztem az iskolában, remélem, jövőre megint találkozunk, persze ha átengedik őket.

Az elemiben ezek voltak a legjobb dolgok: első: a tanítóm, akit soha többé nem felejték el, akkor se, ha meghal, második: a barátaim, kivéve egyet, harmadik: a kirán-dulások. A legszebb kirándulásunk az volt, amikor Gennaro eltűnt a katakombáknál, és azt gondoltam, hogy biztos a halottak kapták el és röhögtünk, nem lehetett kibírni.

Aztán emlékszem az orvosi vizsgálatra, amikor Rosetta fejében tetűt fogtak.

Remélem, hogy Nicola fog egy kicsit, máskülömben szétpukkanik!

Emlékszem a negyedikes csoportképre, amikor Antonio szarvat mutat nekem!

A legrosszabb az elemi iskolában, amikor esik és az anyukák félnek, hogy elázik a gyerekük, és rohannak az esernyővel, a más gyerekét meg összetiporják.

Remélem, a középiskolában nem lesz ilyen tiprolódás.”

Marcella D’Orta: *Én reméljük, megúszom.*

Fordította: Mogyorósi Gizella

Európa Könyvkiadó, Budapest, 1992.

Kérdések és feladatok

Neked milyen élményeid, tapasztalataid vannak a korábbi iskola évekről, az osztályról, ahová eddig jártál? Gyűjts össze néhányat!

Kellemes élmények:	Kellemetlen élmények:

Oszd meg osztálytársaiddal korábbi élményeidet! Milyen élményeket szeretnél átélni a jövőben osztályoddal?

¹ A nyelvi, helyesírási hibák az eredeti hangulatának megfelelően, szándékosan kerültek a szövegbe.

23/2

AZ ELSŐ BENYOMÁSOK

1. A FIÚKNAK

Részlet Ottlik Géza: Iskola a határon című regényéből

A regény egy katonaiskolában játszódik. Ide érkeznek meg az új növendékek, és szembesülnek a már megrögzött szokásokkal, törvényekkel. A következőkben az egyik újonc: Both Benedek meséli el első benyomásait. A következő jelenetben egyetlen fiú, a belépő negyedéves van itt régebben, mindenki más számára új helyzetről van szó.

Ha jól emlékszem, szeptember harmadika volt. Délelőtt átestünk egy hevenyészett jellegű felvételi vizsgán; a főbejárat előtti sétányon, a szökőkútnál elbúcsúztunk a szüleinktől vagy kísérőinktől; egyenruhát kaptunk a padláson, egy polgári ruhás borbély nullásgéppel kopaszra nyírta szőke-barna fejünket, s ebédutántól kezdve tétlenül tengtünk-lengtünk az egyik hálóteremben. Sütött a nap.

A nagy épület még kongott az ürességtől. Innét a második emeletről látni lehetett némelyik ablakból, ahol a gesztenyefák lombja nem ért össze, a nagyobbik gyakorlóteret. Néhány pótvizsgás és szabadságról visszamaradt negyedéves rúgta lent a labdát, messziről pedig, az egyik oldalsó fasor felől, hamis és akadozó trombitaszó hallatszott. „Aki nem lép egyszerre, nem kap rétest estére” – ezt próbálgatta egy kürtös, nem sok sikerrel, de emberfeletti türelemmel, s nyilván sétálgatva, mert hol közeledett a hang, hol távolodott, hol egészen elhalt. A végtelen csöndben egyszerre csak kivágódott az üvegajtó nagy csörömpöléssel, s valaki belépett, és harsány hangon, szinte kurjongatva, így kiáltott:

– Hejnatter!

Ez az indulatos és meglehetősen furcsa jelenség egy zsákvászon egyenruhás, kéksapkás fiúcska volt. Még egyszer elordította magát, már-már duhaj türelmetlenséggel, anélkül, hogy várt volna.

– Hejnatter!!

Már mindnyájan feléje fordultunk. Most láttam csak, hogy az egyik szeme hibás.

Gyulladt volt, vagy kicsit hályogos, vagy csak felemás szeme volt, nem tudom, de a fél szeme valahogyan hibásnak tűnt. Akármilyen őrjöngve kiabált, egészen higgadtnak látszott a testtartása.

– Hejnatter! – kiáltotta harmadszor is, ahogy kihívóan sorra szemügyre vett bennünket.

– Nincs itt? Vagy süket?

Egyikünk, aki már javában feléje lépegetett, békés hangon felelte:

– Én vagyok. De nem Hejnatter a nevem, hanem Eynatten. Tessék?

– Ne pofázz! – mordult rá a hibás szemű zsávolyruhás. Aztán egy darabig nem szólt.

Szándékosan szünetet tartott, s végül utálkozva elfordította a fejét.

– Menjen a zeneszobába – mondta végre. — Az édesapja várja.

– Köszönöm – mondta a másik habozva. Megindult az ajtó felé.

– Nincs „köszönöm”. – szólt utána a hibásszemű dühösen. – Hallja? Nincs tessék, és nincs köszönöm. Állj! Hátra arc!

Az Eynatten nevű megfordult.

– Álljon vigyázzba! – meredt rá a másik. – Én negyedéves vagyok.

Eynatten zavartan mosolygott, és nem tudta, hogy mit csináljon.

– Akkor beszéljen csak, ha kérdezem. Érti? – A zsávolyruhás negyedéves végignézett megint az újoncokon. – Azt mondjuk, hogy „parancs”!, és azt, hogy „igenis”! Értik? Eh, – intett aztán megvetően Eynatten felé –, menjen a fenébe. – Látszott, hogy tud uralkodni magán. De minthogy a másik meglehetősen lassan indult újra kifelé, még utána kiáltott: Futólépést!

Eynatten meggyorsította a lépteit, anélkül, hogy megfordult volna. Mi többiek eddig némán néztük a jelenetet. Most megmozdult az egyikünk. Egy-két lépést tett a hibásszemű felé. Nagyon idegesen szólalt meg; nyurga, barna szemű fiú volt.

– Hé, mit parancsolgatsz itt?

A negyedéves hirtelen feléje fordult, megdöbbenve.

– Vicceltél velem? – kérdezte újra a barna szemű fiú támadóan.

A hibásszemű mintha elfehéredett volna. Csak lassan szólalt meg és csöndesebb hangon:

– Magának nem tetszik itt valami? – Aztán keményebben kérdezte - Hogy hívják?

– Ne kiabálj itt – mondta a barna szemű újonc kitérően.

– Mi a neve?

A fiú egy lépést hátrált, akaratlanul, mintha inába szállt volna a bátorsága, s nem felelt.

– Mi a neve? Nem meri megmondani?

– Medve Gábor! – mondta ideges dühvel a másik.

A negyedéves gúnyosan elmosolyodott. Szótlanul méregette egy darabig az újoncot, azután kurtán fölnevetett, s odavetett két szót, ilyesfélét: „Nna! Majd!..”

Medve Gábor megint két-három lépést tett feléje, s talán szégyellvén előbbi pillanatnyi meghátrálását, szemtelen hangon azt kérdezte: – És mi a te neved?

A negyedéves arca fehérből vörösbe váltott. Ordítani kezdett, egészen más hangon, amiből nyomban kiderült, hogy eddig voltaképpen csak elnézően tréfálkozott velünk.

– Most már elég volt! Ha nem fogja be a pofáját, hát ellátom a baját ennek az egész koszos újoncbandának! A kurva istenit az anyjának!

Valamennyien megrettentünk, talán a szokatlan durva káromkodástól, de talán inkább attól, hogy még dühöngésében is meg tudta őrizni valahogyan a vészjósló nyugalmát. Dermedt csönd támadt, ahogy elhallgatott. Tisztán hallatszott letről a labda ütemes döngése és messziről a kürtös lankadatlan trombitálása, ramm-tara-ramm-tata pamm-papa-pamm, nem kap rétest estére...

Kérdések és feladatok

Osszátok ki egymás között az újoncok szerepeit: a negyedéves Eynatten, Medve Gábor, a történetet elbeszélő fiú (Both Benedek, azaz BB)!

Minden szereplő mondja el, vajon mit érezhetett a jelenet során az a fiú, akinek ő kapta a szerepét.

Mit gondoltok az egyes szereplőkről, melyikük áll hozzátok a legközelebb?

Ha ti kerülnétek újoncként ebbe az iskolába, mit éreznétek, mit tennétek?

Voltatok már hasonló helyzetben, amikor egy számotokra idegen környezetbe kellett beilleszkednetek?

Aki volt már ilyen szituációban, meséljen erről a többieknek!

Hogyan függ össze a helyzettel a háttérből elkürtölt dal: „Aki nem lép egyszerre, nem kap rétest estére...”?

2. A LÁNYOKNAK

Részlet Szabó Magda: Abigél című regényéből

Vitay Georgina, az elkényeztetett fővárosi lány egy vidéki, bentlakásos egyházi iskolába kerül, ahol számára szokatlan környezettel, idegen szabályokkal kénytelen szembesülni.

Sosem járt még ilyen különös épületben, ilyen kuszán egymásba ágazó folyosókon.

Később megtudta, Matula püspök híres iskolája a középkorban kolostor volt, azért olyan vastagok a falai, bolthajtásosak a termei, és ezért van némely osztálynak olyan sajtáságos formája. A hálótermekben falakat törtek át, bontottak le, vagy raktak más helyre, hogy megfelelő nagyságú helyiségek alakuljanak ki az egykori szerzetesi cellákból. A berendezés viszont lényegesen modernebb volt, mint Gina régi iskolájában, és minden csillogott a tisztaságtól. Az egyik fürdőszoba ajtaját nyitva felejtette valaki, kifehérlettek a csempék, az óriási, beépített kád; Zsuzsanna (*diakonissza, az iskola egyik tanára*) azonnal becsukta, mintha még az sem illenék, hogy üresen lássanak egy olyan helyiséget, amiben a növendékek pucérra szoktak vetkőzni.

Haladtak, egyre messzebb attól a másik szárnytól, ahol a tábornok (*Gina édesapja*) nyilván még mindig az igazgatóval beszélgetett. Itt az ablakok zárva voltak, rücskös, vastag üvegükön nem látszott át a kert. Most érhettek abba a részbe, ahol az internátus mindennapi élete folyt, mert most látott először tanulókat. Kisebb-nagyobb lányok álltak a fal mellett, és rendezgették a szekrényeiket. Ahogy elhaladtak előttük; mind hátrafordult, kihúzta magát és köszönt. Kötényt viseltek valamennyien, hosszú ujjú, egész testüket elfedő, alsó lábszáruk közepéig érő piros paszpólos fekete klottkötényt, s Gina azt gondolta, talán sose fogja tudni megkülönböztetni őket, hiszen olyan egyformák, még csak a hajukat is középen elválasztva viselik mind, hosszabb-rövidebb copfba fonva, s copfjaik végét pertlivel kötötték át, olyasmi fekete pertlivel, mint a cipőzsinór.

Zsuzsanna a raktárba vitte, ahol a raktáros testvértől átvették a felszerelését. Beparancsolták egy öltözőfülkébe, ahol nemcsak ruhát kellett cserélnie, hanem fehérneműt is. A raktáros olyan szemrehányó pillantással hajtogatta össze Gina kombinéját, amelyen kiterjesztett szárnyú kék madarak szálltak valami tó felett a sárga selymen, mintha Gina madarai valami speciális, idegen ragály veszélyét hozták volna ide a raktárfalak közé. Az új intézeti fehérnemű, az iskolaruhák, a kalapok, kesztyűk, kabátok, amelyekkel régi kabátjait kicserélték, a kötényt, amelyről most közelről vette észre, hogy az ujjá alján még külön rászerezelt könyökvédő is díszlik, minden, amit kapott, megfelelő méretű volt, s anyagát tekintve is kifogástalan, csak olyan riasztóan esetlen, mintha valaki – a tervező – azon mesterkedett volna, hogy öltöztesse fel a Matula intézet növendékeit úgy, hogy ne igen vonják magukra senki tekintetét, hacsak azért nem, hogy borzadva megbámulja, mivé lehet torzítani egy kedves kislányruhát, vagy hogy lehet úgy megvarrni egy leginkább matrőzruhához hasonlító ünneplőt, hogy ne legyen hegyes kivágása, hanem magasan a nyakon záródjék, kis, fojtogató, hímzett gallérral, amelyen fehér tulipánok hirdetik az ünnepi alkalmat matrőzgallér és masni helyett.

Kofferját kiürítették, apróra átvizsgálták, mit hozott magával, s nem fogadtak el otthoni holmijából semmit: papucsot, törülközőt, pongyolát, fürdőköpenyegét éppúgy újat kapott a sajátja helyett, ahogy tizenkét fehér zsebkendőt. Nézett a kofferjába gondosan visszacsomagolt eltűnő tárgyak után: a törülközők bolyhos rózsaszínje, világoskékje, az otthoni hálóingek illatos felhője olyan hevesen idézte elhagyott házukat, apját, Mimó nénit, magát Marszellt, aki a puha, mókás pongyolát csináltatta neki, meg a fürdőköpenyegét a mesebeli nádassal, amelyen kis vízilovak, tátott szájú krokodilusok leselkedtek, hogy a raktáros testvér rá is szólt, ne bámuljon olyan kétségbeesetten, csak nem akarja elhíttetni vele, hogy ennyit jelenthet egy keresztyén fiatal lánynak az ilyen hiábavalóság.

Vita Zsuzsanna és a raktáros testvér között csak azon volt, engedélyezzék-e – tekintettel a háborús helyzet megkövetelte takarékosagra - a saját fogkeféje és szappana használatát, de aztán úgy döntöttek, mégsem. A fogkefe is, a szappan is Mimó néni rejtelmes beszerzési forrása révén került Ginához, a szappan banánzöld volt, erős kamélaillatot árasztott, a fogkefe nyele meg meggypiros, de színétől eltekintve is, ahogy a raktáros testvér megállapította, rézsút futó kefeszálaival kihívó és nem szabályos. Kapott helyette egy fehéret, amelyre a raktáros azonnal ráírta jelölő tintával Gina intézeti számát, és kapott egy nagy darab vajsárga háziszappant. Itt főzik, mindenki ezt használja, az igazgató úr is, – mondta Zsuzsanna.

Mikor a fekete patentharisnyára ráhúzta a széles orrú, fekete magas cipőt is, azt hitte, végképp elkészültek, aztán kiderült, hogy tévedett. Ami még hátravolt, sajtóságon módon még jobban felizgatta, mint az új felszerelés. Mikor Zsuzsanna az ő régi ezüst hátú hajkeféje helyett frissen kiutalt fahátú kefével elkezdte simára kefélni hosszú, angol fűrtjeit, s ugyanúgy közepén elválasztotta, copfba fonta, és megkötötte fekete pertlivel, ahogy a többi lány viselte, elkezdett reszketni. Elnyeltek mindenestül. Ez már nem is én vagyok – gondolta, és szaporábban lélegzett. Zsuzsanna egyre gyorsabban dolgozott a haján, hogy minél hamarább elkészüljenek, mint aki tudja, mit jelent egy kislánynál, ha hirtelen megváltozik a lélegzete ritmusa. „Még a hajamat is elvették. Most már semmim sincs abból, ami valaha volt.”

– Ne kezdj el sírni! – figyelmeztette Zsuzsanna. – Vagy ha mégis, akkor ne ilyesmiért, ne a hajadért. Ez olyan méltatlan dolog.

Nem sírt, de csak azért, hogy megmutassa nekik, annyira idegeneknek tekinti őket, hogy még addig a határig se vonja őket a bizalmába, hogy tanúi legyenek a fájdalmanak.

– Na látod, mondta a diakonissza. – Itt így öltözködnek, és így viselik a haját. Alkalmazkodni kell, mert ez a rend. Megvan rá az ok. Elhaheted.

Kérdések és feladatok

Képzeld magatokat Gina helyzetébe!

Vajon mit érezhet ebben a szituációban, mi indokolja ezeket az érzéseket?

Nektek mi a véleményetek a részlet alapján erről a kislányról?

Zsuzsanna viselkedése segíti vagy akadályozza Ginát az új helyzet elfogadásában?
Indokoljátok a válaszotokat!

Ti mit gondoltok erről a pedagógusról?

Ha ti kerülnétek egy hasonló iskolába, hogyan éreznétek magatokat?

Voltatok már hasonló helyzetben, amikor egy szótokra idegen környezetbe kellett beilleszkednetek?

Aki volt már ilyen szituációban, meséljen erről a többieknek!

23/3

MIT JELLEMZI AZ IGAZÁN JÓ OSZTÁLYKÖZÖSSÉGET?

EGYÉNI FELADATLAP

Minősítsd a következő jellemzőket fontosságuk szerint, a megfelelő számjegy bekarikázásával!

1 = Nagyon fontos. 2 = Közepesen fontos. 3 = nem fontos.

a) közösen alakítjuk ki az osztálytermet	3	2	1
b) megbeszéljük egymással a problémáinkat	3	2	1
c) senkit nem közösítünk ki	3	2	1
d) nincsenek klikkek	3	2	1
e) minden körülmények között összetartunk	3	2	1
f) meg tudjuk védeni a közös érdekeinket	3	2	1
g) nincsenek veszekedések, viták az osztálytársak között	3	2	1
h) jó véleménnyel vannak rólunk a tanárok	3	2	1
i) jól szerepelünk a különböző versenyeken	3	2	1
j) sok közös programot szervezünk	3	2	1
k) törődünk egymással	3	2	1

23/4

A JÓ OSZTÁLYKÖZÖSSÉG JELLEMZŐINEK FONTOSSÁGI RANGSORA A ...SZ. CSOPORT VÉLEMÉNYE SZERINT

CSOPORTOS FELADATLAP

Rangsori hely	Tulajdonság betűjele	Tartalom
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		

23/5

A JÓ OSZTÁLYKÖZÖSSÉG JELLEMZŐINEK FONTOSSÁGI RANGSORA AZ EGÉSZ OSZTÁLY VÉLEMÉNYE SZERINT

A CSOPORTVÉLEMÉNYEK ÖSSZESÍTÉSE

Rangsori hely	Tulajdonság betűjele	Tartalom
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		

23/6

SZEMPONTOK AZ INTERJÚK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

A RIPORTEREK SZÁMÁRA

Melyek azok a pozitívumok, amelyeket meg kell őrizni?
Mit lehet tenni ennek érdekében? Te személyesen mit teszel ezért?

Melyek az osztálynak azok a negatívumai, amelyeket meg lehetne szüntetni?
Mit tehet a változtatás érdekében az osztály?
Te személyesen mit tudnál tenni ezért?

Mit vársz / mit vártok az osztályfőnöktől a pozitívumok megerősítése, illetve a negatívumok megszüntetése érdekében?

23/7

AZ INTERJÚK TAPASZTALATAI

AZ ÖSSZESÍTÉS SZEMPONTJAI

Megőrzendő pozitívumok:

A pozitívumok megőrzésének lehetőségei:

A negatívumok megszüntetésének lehetőségei:

Egyéni vállalások a pozitívumok megőrzése és a negatívumok megszüntetése érdekében:

Elvárások az osztályfőnöktől:

Egyéb javaslatok: